

THUISKOMST

"Ik mijmerde over de kracht van de individualiteit van het reizen. Mensen maken geen reizen, reizen maken mensen". "De levensduur van reizen is variabel en onberekenbaar. Heel vaak duurt een reis voort, lang nadat de tocht (..) voorbij is" (John Steinbeck, in 'Reizen met Charley', p. 221.)

onderweg . . .

Ik kom nu terug op de gewaagde stelling die ik ergens gemaakt hebt en als een virus in dit boek steeds weer zijn kop opsteekt om mijn enthousiasme de kop in te drukken. Reizen komt voort uit een aandrang die teken is van een universele ontbinding van alle verhoudingen waarin mensen zoal leefden en zich wel bevonden, van vriendschappen tot huwelijken, van werk tot vrije tijd, van politiek tot nationaliteit. Maatschappelijk gezien is dat niet echt gezond te noemen, omdat het gewild of ongewild de zaak ondermijnt.

En denk nu niet dat de reiziger daar vrede mee heeft. Reizen en de passie voor het reizen is evenzogoed een vlucht voor die onmogelijke realiteit. Daarmee veronderstel ik dat we, hoewel we steeds maar weer verder willen, eigenlijk ook van die aandrang bevrijd willen worden. We worden er na verloop van tijd gek van steeds maar verder te moeten en de mensen die we ontmoeten voelen er zich ook steeds minder wel bij ons als reiziger te moeten ontvangen en uitlaten. Al zouden ze zelf weer niets liever doen, dan met ons mee te reizen of er zelf op uit te trekken.

Het is met de reiziger net zo gesteld als met de melancholicus. Dezelfde blinde passie voor het buiten de wereld staan, voor een overgave aan het gemoed van de afstand. Hetzelfde wachten op een wedergeboorte, op een geslaagde reconstructie van zichzelf in het besef dat we voorgoed onze narcistische geborgenheid kwijt zijn en de wereld moeten nemen zoals die is. Hetzelfde begrip voor de onmogelijkheid om de schuld op de ander te kunnen laden, voor het scheiden van de geesten in goed en kwaad, voor het ons welgevallig en ons vijandig. We vallen nu eenmaal niet samen. We kunnen niet uitsluitend in het centrum van onszelf staan, noch in het aangezicht van de ander. We kunnen zeker niet van onszelf afzien. We zitten in een spiraal naar het alleen zijn, wat onophoudelijk in de richting van het op jezelf staan gedraaid moet worden. Onveranderlijk totdat de dood er op volgt. Er resteert ons alleen nog maar de hoop, het open houden van een mogelijkheid tot een ontmoeting of een bevlieging.

Hetzelfde machteloze gevoel door een denkrichting te worden bezig gehouden, waar men van los zou willen komen en tegelijk weer in zwelgt. De reisdrang is een obsessie, waar we van zouden willen genezen maar het genezingsproces het liefst zo ver mogelijk voor ons uit schuiven. Het verschil met de melancholie is de aard van de richting. De blik is niet zwaarmoedig gericht op alles wat er mis is, maar lichtvoetig op alles wat ergens anders te beleven valt. De blik keurt het zelf-in-relatie-tot-de-ander niet af maar dwaalt van het zelf-met-de-ander af, uit het hier en nu. Wat het ontmoet ontwijkt

het weer door er langs te kijken. Toch ervaart niemand dat als ergerlijk, het enige wat hindert is dat men die blik niet vast kan houden en de reiziger niet vatten kan. En de reiziger ergert zichzelf aan zijn gedachtevlucht. Het verschil is ook dat de reiziger steeds weer uit enthousiasme verder gaat, terwijl de melancholicus uit droefheid stil blijft staan.

De reiziger deugt eigenlijk nergens voor. Hij heeft geen ambities meer, maar alleen lokkende doelen. Hij neemt in ieder geval geen verantwoordelijkheid. Hij wordt niet zozeer geteisterd door schuld of minderwaardigheidsgevoelens, maar eerder een onbevangenheid. Hij is een deugniet, een ondeugd. Bij vlagen irritant, meestal toch o zo gemakkelijk, maar met het onbestemde gevoel dat men er niets verder mee komt.

Ik pleit voor die ondeugd. Het is de meest gezonde vorm van gekte die ik me voorstel, de meest prettig gestoorde manier om uit de ontbinding voort te komen en tot as weder te keren. Maar wie ben ik, een verstokte reiziger die zich aan niets of niemand wens te geven en alleen maar op ontmoetingen uit is? En in hoeverre construeer ik niet de romantiek van de ontmoeting in een poging de onschuld van het spel te veronderstellen?

Het is natuurlijk de stijl van de ontwijking, van het niet precies zeggen waar het op staat, maar dat met een knipoog suggereren. Alsof het ooit te bepalen is. De ondeugd opent een nieuwe kijk die verhelderend kan werken. Maar ondeugd is geen afwijzing. Integendeel, men wordt er ongemerkt door bij de hand genomen terwijl de eigendunk wordt doorgeprikt. De ondeugd leidt ons binnen in een sprookjeswereld, om daar zelf in te verdwijnen en ons verder aan ons lot over te laten. Maar met een glimlach beseffen we plotseling, als we alleen zijn achtergebleven, dat we bij de neus zijn genomen, omdat we onszelf te serieus hebben genomen en dachten dat de ontmoeting - een ontmoeting met iemand waarvan we ons eerst afvroegen wat we met hem aan moesten - je iets op zou leveren. En als blijkt dat we hem zijn gaan waarderen is het enige wat de ontmoeting achterlaat de herinnering aan de hartverwarmende grap. Dat is voldoende. Ontmoeten is ont-moeten, iets dat we haast hadden verleerd.

Dat is het clowneske aspect van de reiziger, nooit beter verbeeld als in 'Down by Law': Roberto Bellini - de malloot uit het land van de westerse bakermat - ontwapent zijn medevluchtters met zijn onnozelheid en laat ze verbluft achter voor het restaurant waar hij zijn grote liefde heeft gevonden. Roberto blijft achter in het restaurant in niemandsland, dansend en zingend met zijn geliefde op de muziek uit zijn geboortestreek. Het geluk is met de dommen en iets dergelijks is voor de twee handige jongens niet weggelegd. Maar met een lach stellen ze vast dat ze aan de hand van de clownsfiguur door de mazen van het net zijn geglipt en alles weer vrolijk opnieuw kan beginnen. De cyclus is herstelt.

De reisdrang woekert onderhuids, zoals een wortel van de heideplant zich krult door de rulle aarde onder het weerbarstige heidetapijt. Ondergronds is de tere plant uitermate taai en vasthoudend. Het zuigt nog zijn kracht uit de meest onvruchtbare aarde. Het reizen zelf is een woekering. Men krijgt er niet genoeg van. De aandrang is

onverzadigbaar. En zo raakt men zichzelf steeds verder kwijt, totdat men niet meer weet waar men zich eigenlijk nog bevindt. Het desoriënteert op den duur volledig, omdat er geen referentie meer is aan een begin en een eind, aan een afkomst en een doel. Het onteigent omdat het er toe aanzet alle waardevolle zaken achter te laten en alles tot het meest noodzakelijke te beperken.

Verslaafd als ik was aan muziek ontwikkelde ik de gewoonte om een verzameling aan te leggen van portable stereoapparatuur opdat ik toch maar van niet van mijn roesmiddelen verstoken zou zijn. En gedreven tot het schrijven kocht ik steeds kleinere tekstverwerkers om te eindigen met een klein kladblokje en een mini palmtopcomputer van 148 gram. Genoodzaakt om te registreren kocht ik een instant-autofocus-zoomlens-cameraatje dat ik na gebruik van het filmrolletje kon wegslingeren.

Ik wilde mijn hebben en houden niet achterlaten maar minimaliseerde het en maakt het hanteerbaar op zakformaat. En de microchiptechniek speelt handig in op alle reisdriften.

Maar op de plaatsen van bestemming aangekomen bleek mijn hebben en houden van nul-en-generlei waarde. Muziek en gebeurtenissen, verhalen en impressies, ontrolden zich doorlopend in overdadige hoeveelheden. Het hield me de hele dag bezig, zodat ik geen tijd had me aan muziek uit het verleden of de registraties voor de toekomst te weiden. Dat leek me trouwens volledig overbodige luxe. Het moment van het vergeten brak elk moment weer aan. Pas bij thuiskomst kreeg ik spijt dat ik vergeten was het gebeuren te registreren.

Maar pas bij de thuiskomst krijgt een reis betekenis. Op reis heeft men geen flauw benul waar het onszelf toch allemaal om begonnen is. Men is uit het moderne logocentrisme gestapt. Als er al iets trance-modern zou kunnen zijn, dan is dat het reizen. Maar het is dan nog niet meer als een illusie van de reiziger. En, net als het carnaval eenmaal voorbij. Want reizen kan niet duren, dan wordt het zwerven en ontheemd zijn. Voor de reiziger op reis lijkt het alsof de maatschappij heeft opgehouden het leven te bepalen. Het lijkt zo. Pas achteraf blijkt dat reizen is bedoeld om je in de moderne wereldzee op je gemak te voelen. Pas dan blijkt dat de reis niets anders is als een veranderde referentie aan wat en waar men thuis is. Om je als een vis in het water, ergens en overall thuis te voelen. Door het reizen ontstaat een gevoel niet meer van het wereldgebeuren te zijn los gesneden. Dat is vooral een ruimtelijke ervaring. De wereld is pas na een reis niet meer beperkt tot de eigen kamer, het eigen huis, de eigen werkplek en de bekrompen kring van vrienden en kennissen. Maar men moet een lange weg afleggen om zo ver te komen. Reizen staat in het teken van de ontmoeting en niet van de ervaring zoals bij de toerist, zoals menigeen denkt. Uiteindelijk gaat het erom aan te komen op plekken of zelfs de ultieme plek waar je je thuis voelt (maar toch niet bent) met andere mensen of de verstedelijkte natuur. Heimwee, het lijden aan het je ergens en negens thuis voelen is een niet thuis voelen in de reis, een niet open staan voor de passie van het ontmoeten.

Het omgaan met ontmoetingen is een aparte vaardigheid die aan strenge regels van etiquette is gebonden. Het vereist flair en het loslaten van pretenties, en ook het laten varen van een pose, zeker die van de 'cool'. Intenties zijn bij ontmoetingen geen bezwaar, zo mag men

uitnodigen en aanbieden, gunsten en genegenheid vragen en aanbieden, inpalmen en afhouden. Het vereist dat men geen inbreuk maakt maar wel bereikbaar is, geen spelletjes speelt om uit te spelen, te binden of dubbel binden, op te dringen of af te bluffen, te overtroeven of uit te schakelen. Het overtreden van deze regels maakt de ontmoeting onmogelijk; de ontmoeting wordt afgestraft in benauwende betrekkingen. Toch blijft de ontmoeting een incident, een uitwisseling en niet een samen aan iets werken of iets opbouwen en afbreken. Al is in het samen iets ondernemen heel goed een ontmoeting mogelijk. De vaardigheden voor dit spel leert men als tiener en toerist. Op reis ziet men wel hoever men komt, maar de popcultuur wordt de bron voor de ontdekking dat er een collectieve vocabulaire, een Esperanto, bestaat met een encyclopedie voor de gesprekstof, die een ruimte voor het leggen van contacten creëert.

(Op een bloedheet terras in Guatamala-City. Uit een luidspreker schalt Astrud Gilberto, met Brasil 66. "Tu, conoces "Yellow Rose of Texas". "Si, es el solo film de Woody Allen, I like eh....". "Si, entendido, creo lo mismo" Ik denk nog: "Dit gaat helemaal mis", maar ze is al verdwenen. Ze heeft alleen de geur van haar parfum achtergelaten. Het mengt zich met de zure stank en de sfeer van de muziek die langzaam uitdooft. De barkeeper tapt me met een knipoog nog een biertje, op rekening van het huis.)

Plotseling heeft ook de betekenis van pop een gedaantewisseling ondergaan. Zoals men zelf is veranderd van iemand in het centrum van de eigen schijnwerper in een-op-de-zoveel-miljard. Een ware omwenteling en voor de meesten nauwelijks te verteren.

Ik hamer erop: ik predik het heil van het reizen niet! Het klopt niet. Niet met onze natuurlijk aandrang. Niet met onze maatschappelijke verplichtingen. Niet met ons beter weten.

En iedereen die beweert dat reizen leuk is, liegt. Dat zeggen ze allemaal als ze er eindelijk van verlost zijn. Want reizen is ons opgedrongen. Het is nog erger als een psychose. Daar kiezen we nog zelf voor in een onmogelijk geworden leefsituatie om daar als idioot mee om te gaan; daarin zijn we niet aan het lot over geleverd, maar spelen we met de wanhoop in plaats van blind op de hoop te vertrouwen. En na de psychose hebben we vaak meer meegemaakt wat na terugkomst en verwerking uitermate vermakelijk en leerzaam is. Voor een reis geldt dat veel, veel minder, tenzij men die reis gaat beschrijven en mededeelzaam maakt.

Nee. reizen is slechts een 'must'. Het kent alleen opwekkende momenten die we dierbaar koesteren. En we nemen het de mensen die ons tot de reis hebben veroordeeld dit hun hele leven kwalijk..... en blijven hun altijd dankbaar in gedachten.

...en weer terug

Pas als we terug zijn komt een reis tot leven. We ontdekken iets vreemds. We hebben ons een geheim verworven, wat iedereen ons probeert te ontfutselen. Een tijdlang stonden we vreemd in de wereld. We waren uit het communicatiecircus gestapt. We hebben ons bewogen in een ruimte die door de media en de sociale verbanden niet is te overweldigen.

We konden onze betrekkingen laten vieren. Het leek alsof er een bepaalde druk van ons afviel. Daar stond tegenover dat we merkten welke ballast we met ons meezeulen. Een ballast van weifelachtige vaardigheden, manifestaties, strevingen, bindingen, geschiedenissen en passies, die allemaal aan het oordeel zijn onderworpen of we voor onszelf en de rest wel voldoen. Op reis bleek de inhoud van dat oordeel te vervluchtigen. Het oordeel wordt leeg als het niet meer in dat teken staat.

We vormden ons over die ballast eigen verhalen. Daarmee wisten we andere vreemdelingen te boeien of af te stoten. We vertellen alles met een distantie, samen gniffelend van zelfrelativering. Op die manier zetten we de ballast van ons af. Het werkte beter als de gesprekstherapieën waarmee ons sociale bestaan is vergeven. De gesprekken gingen alle om het leggen van ongedwongen contacten en niet om ons en het geheel beter te laten draaien. Als vanzelf maakte een gevoel van tevredenheid zich van ons meester. De ballast bleek een verleden dat er op reis niet toe deed, maar ons eraan herinnerde dat alles alleen een stroom van associaties is. We bleken onszelf plotseling genoeg, niet langer een slachtoffer of een heilige, een mislukking of een held. Het kon nooit meer zijn geweest. Wel degelijk heeft het reizen op die manier een heilzaam effect. Het relaxeert, het werkt als een middel om de smetten waarmee de psyche is belast, uit te schijten. Het relativeert, het stelt ons in een lossere verhouding tot de wereld thuis. Het revitaliseert, het vormt een nieuwe bron van inspiratie waaruit we putten kunnen om met nieuwe verhalen kleur te geven aan het geheim van onze aanwezigheid. Het re-compenseert, het is een vlucht in een realiteit die we alleen kennen in onze dromen. Die realiteit is niet die van de in onze dromen verwerkte neurotische betrekkingen, maar van de onze dromen bestaande speelruimte met het voorstelbare.

Reizen is een vorm van ont-binding die ons in een staat van delirium brengt. Het is zowel letterlijk als figuurlijk alsof de aarde onder je voeten gaat schuiven, waardoor de muren op je af kunnen vliegen of alles langs je heen lijkt te gaan. De ontmoeting is het enige houvast. Pas daarin krijgt het gegeven dat je ergens vandaan komt en ingebed bent, weer enige betekenis. Maar niet die van een geborgen staat, maar van een referentie aan wat afwezig is. Het verhaal dat men in de ontmoeting afsteekt wordt deel van het tekensysteem, waarin men zichzelf reconstrueert door de reeks van lotgevallen die het leven uitmaken aanwezig te stellen. Via het verhaal is men in de ontmoeting present. Via de rapportage, de brieven naar huis, in de thuiswereld. Via het reisverslag, het dagboekessay, in de eigen stijl van het schrijven, in het ontwerp van het verwerken van de gebeurtenissen.

Maar de ontnuchtering volgt bij thuiskomst. Het is een illusie te denken dat men er na een reis beter tegen opgewassen is. In tegendeel, veel eerder wordt men door alles wat men eerder achter zich heeft gelaten en vergeten, overspoeld. De thuiskomst is een dramatische test. Abrupt wordt men weer op het toneel geplaatst dat men alleen nog kende uit verhalen. De show moet weer beginnen, maar wat vroeger als een automatische werkte, wordt nu begeleidt door een angstig besef van de vreemdheid dat alles, ook thuis, kenmerkt. De ogen die op ons gericht zijn, de verwachtingen die blijkbaar gewekt zijn, de weerstand

die tegen je aanwezigheid bestaat, veroorzaakt een ondragelijke spanning. Men wordt door spanningen overmand, die zich als koortsverschijnselen voordoen. Maar het is geen plankenkoorts, maar een pure weerstand. Een onwil om verantwoordelijk te zijn voor de persoon die men genoopt is van zichzelf te moeten maken. Liever zou men zijn op-zich, waarin voor een wil helemaal geen plaats is. Plotseling moet alles weer opnieuw beginnen. Meestal went het na verloop van tijd, maar er blijft altijd die basale grondtoon door de gedachten spelen, die wordt opgewekt door de ontdekking dat er zoiets bestaat als de omkering van de wil. Het is deze ontdekking, dit doorzien van een gelijkstemming, die de reiziger op den duur sterk zal maken maar eerst zal doen struikelen. Zoals Steinbeck, na zijn reis door het land van zijn verhalen, bij thuiskomst in New York bijna de macht over zijn stuur en zijn zinnen verloor: de eeuwige terugkeer van de tragische 'Wild One' die alleen door de betoverende humor van de clown aan de dans ontspringt. En dan gebeurt dan toch het wonder: ineens voelt men zich danig gesterkt, begiftigd met een ego dat het mogelijk maakt zich op zichzelf te redden en staande te houden, ja, zelf op een bepaalde manier superieur te voelen. Men is in zichzelf thuisgekomen, iets waaraan een monnik soms wel een levenslang werkt, zonder daarin echt te slagen. Want de monnik kan nog lang niet beter met anderen overweg, maar de thuisgekomen reiziger ontdekt bij zichzelf plotseling wel dat ijzersterke vermogen!

reizen en terugkomen door de geestenwereld

Nu kun je ook reizen door je eigen geest en tegelijk in die hoedanigheid door de levens van anderen beïnvloed raken. Zo kun je behoorlijk de weg kwijt raken; eerder nog dan op een werkelijke reis. Maar je kunt via je geest ook glorieus thuiskomen en meer nog dan op een werkelijke reis jezelf terugvinden op een welhaast verlichte manier. Op mijn reis in 1973 door Amerika overkwam me dit op een verbazingwekkende manier voor het eerst in een lucide droom. Ik was met een in Eureka opgeduikelde vriend en een filmer die eerder in Nederland voor de VPRO had gewerkt in diens VW-bus naar het Olympus gebergte in de staat Washington getrokken voor een dagenlange bergwandeling. Aan het begin van het wandelpad stond een hippie pilletjes mescaline uit te delen en mijn twee wandelgenoten namen die de volgende dag in toen we voor een gevaarlijke gletsjer stonden. Ze gingen jubelend door de levensgevaarlijke kloven omhoog naar de top en ik bleef verward achter in een berghut voor gestrande overnachters. Daar viel ik in een vredige diepe slaap en kreeg een wonderlijke droom waarin ik allengs bewust werd van de droomstaat waarin ik verkeerde. Het werd een psychedelische ervaring, ook al had ik zelf niet zo'n pilletje genomen. Ik zat in een bommenwerper uit de Tweede Wereldoorlog en zat achter de stuurknuppel. We vlogen over een stralend groen landschap en ik verkeerde in verrukking over de pracht ervan. In mijn bewuste staat ging ik spelen met de stuurknuppel en ontdekte dat ik een uitstekende vliegenier was. Totdat ik ineens de controle over het toestel - een Engelse Lancaster - verloor en ineens niet meer wist hoe het ding uit een spiraalvlucht recht naar beneden moest zien te krijgen. Ik had wel vaker van dit soort lucide dromen gehad en geleerd dat als

ze angstaanjagend werden je gewoon je ogen moest sluiten om rustig verder te slapen. Maar nog voor ik dit deed werd alles al zwart om me heen in de droom zelf. Ik was dodelijk neergestort en met de rest van de bemanning verongelukt. Toen werd ik wakker en herinnerde me dat ik als driejarig kind ooit op het vliegveld Soesterberg samen met mijn ouders en twee kennissen die in de oorlog op de boerderij van mijn moeder ondergedoken waren geweest bij een Gloucester straalvliegtuig stond. Een Amerikaanse piloot gaf ons uitleg over dit allereerste straalvliegtuig dat in de oorlog operationeel was geweest en hij pakte me op om me op de vleugel vlak naast de straalmotor te zetten. Ik zie de luchtinlaat van die motor nog altijd levendig voor me. Voor mij was het een dreigend zwart gat waarin ik opgezogen zou worden en ik gilde het uit van angst. De piloot zette me ogenblikkelijk terug op het beton van de landingsbaan naast mijn geschrokken ouders. Wat was er voor dat peutertje toch zo verschrikkelijk dreigend aan die prachtige machine. Daar kwam ik weer jaren na de droom in die berghut achter toen ik bij mijn moeder door de boekenkast banjerde die mijn inmodellens overleden vader had nagelaten. Ik trof er een boek dat twee buurjongens die mijn leeftijdgenoten waren, was geschreven. Het handelde over de lotgevallen van de dorpsbewoners in de oorlogstijd. Mijn geboortedorp had een grote rol gespeeld in het zogenaamde 'Englandspiel' om er in de bossen wapens te droppen voor het verzet. Die droppings waren verraden door een insiders met gruwelijke gevolgen voor dat verzet. Maar ik trof er ook het verhaal over een brandend neergestorte Lancaster bommenwerper die net was komen terugvliegen van een bombardement op de industriestad Nordhorn bij Enschede. Een Duits jachtvliegtuig had het toestel neergehaald en negen van de tien bemanningsleden waren in het wrak verbrand. Maar eentje was er door de boer van de boerderij vlak naast de plek des onheils er nog levend uitgehaald. Die man leefde nog steeds en kwam elk jaar naar mijn geboortedorp om er op de Oude Begraafplaats de graven van zijn lotgenoten en oorlogskameraden te bezoeken. 'Dat is het: een Lancaster bommenwerper, dat is het!' schreeuwde ik ineens wild uitgelaten door de woonkamer van het nieuwe huis van mijn moeder dat na de dood van mijn vader voor haar was gekocht. Ze stoof naar me toe en rukte het boek uit mijn handen. 'Als je hier weer zo gek van wordt wil ik niet dat je dat leest', gilde ze en ging met het boek naar boven om het voor me voor altijd te verbergen. Het dook pas weer op na haar dood! Maar ik wist wat me te doen stond en stoof op mijn racefiets naar die begraafplaats die midden in het dorp lag, alsof het dorp er omheen was gebouwd. En daar vond ik het graf in een rij van negen, keurig bijgehouden met een verse krans erop. Het ging me er maar om een: het graf van een dertigjarige boordschutter, waarvan ik de naam niet meer wist. Op een of andere manier voelde ik dat mijn leven met het lijk was verbonden dat daar onder de grond lag. Maar hoe ik me dat moet voorstellen, weet ik nog steeds niet tot op de dag van vandaag. Maar het vinden van dit graf gaf me toen ik er voor stond meteen een enorme zielenrust. Alsof ik ineens van een lange reis was thuisgekomen. Ik heb dat graf daarna nog vele malen stilletjes bezocht en heb er in alle eerbied voor geknield met tranen in mijn ogen. Dan zie ik weer voor me hoe het is om in een vliegtuigwrak te verbranden!

Op de steen staat te lezen:

Sergeant F.A. Saunders
Air Gunner
Royal Air Force
Age 30
24th september 1944

AND SUNSET GLEAMS
ALL WALK BESIDE YOU
THROUGH THE LAND OF DREAMS

Maar dat ging terug op twee andere eerdere, welhaast psychedelische

ervaringen. De eerste was een visioen dat ik kreeg toen ik me voor het eerst moederziel alleen in mijn pas verbouwde kamer wat een kerkruimte in een klooster was geweest met prachtige gebrandschilderde ramen die via felgekleurde hemelse tafrelen over een gracht uitkeken tegenover het oude Amsterdamse stadhuis. Ooit was er door Roel van Duin in die kamer nog de Oranje Vrijstaat uitgeroepen. Maar dat was ver voor de tijd dat het mijn huis werd, al lag mijn hart ook toen nog wel fel bij dat prachtige politieke ideaal! Ik was net klaar van een dag hard bezig zijn met verbouwen en raakte in een trance waarin ik als in een uitgetreden staat mezelf waarnam in een schutterspoortje aan boord van een bommenwerper die in brand stond en bezig was neer te storten. Voor me zag ik de wild ronddraaiende propellers die het toestel niet meer konden redden. En ook toen werd alles ineens zwart. Ik bezocht vervolgens een psycholoog om me te helpen verlossen van de hevige onvrede die deze gebeurtenis langdurig met zich meebracht. Hij stuurde me naar een hypnotiseur. Die bracht me onder hypnose en stelde me daarbij de vraag wat ik me herinnerde bij het voorgespiegelde visioen. Ik vertelde dat ik, nu onder hypnose, het gevoel had een leren vliegershelf te dragen met van die doppen over je oren en een lange gesp om hem om je hoofd strak te trekken. Maar dat was dan ook alles. Totdat ik weer enige jaren later en een paar jaar voordat ik dat boek vond aan de tafel in de Kring aan het Leidseplein tegenover de cineast zat die de film 'Gotcha' over de gefingeerde bruiloft van Herman Brood en Nina Hagen had gemaakt. Ineens raakte de man in een enorme staat van opwindning en keek me verbijsterd aan. Hij wilde dat ik ogenblikkelijk van de tafel verdween en gilde de hele tijd: "You, you bombed us". Niemand begreep wat de man toch bezielde en iedereen probeerde het voor me op te nemen en hem tot bedaren te brengen. Totdat er een journalist toesnelde die hem er aan herinnerde dat hij nu niet in Hitler Duitsland meer was, maar in het bevrijde Amsterdam. 'Dat weet ik best', gilde hij, 'maar deze man heeft ons in de oorlog vanuit een hels vliegtuig met dodelijke bommen bestookt'. De man verkeerde duidelijk in een zwaar beschocken staat en zijn tafelgenoten bedaarden hem uiteindelijk met een extra slok jenever. Toen zakte hij weg om na twintig minuten weer verbaasd bij te komen. Ik vroeg hem toen wat er toch in godsnaam met hem aan de hand was. Hij vroeg me of ik die leren vliegers helm niet had gezien die naast me op tafel lag. Inderdaad had er zo'n kledingstuk naast me gelegen, meegenomen door een kunstenaresse die de gewoonte had het buiten te dragen als bescherming tegen de winterkou. Zij had dat toevallig voor me op tafel gelegd. Ik vroeg de man wat dat dan voor hem betekende of opriep. Hij begon toen hevig ontdaan te vertellen dat hij in Duitse krijgsdienst had gediend als jongetje van zeventien jaar en daarbij in de ketel van Stalingrad verzeild was geraakt, waar de Russen veel van zijn kameraden hadden afgeslacht. Hij was teruggekomen naar Holland en had een boeiend leven als cineast van de grond weten te tillen. Maar elke dag en vooral nacht nog werd hij door zijn herinneringen, maar vooral door zijn schuldgevoelens geteisterd. 'Ik kom er nooit over heen, nog niet met de beste psychiaters of psychologen en de sterkste pillen' zo vertelde hij door tranen overmand. 'Het is een wilde terreur die je steeds maar weer doodsangsten aanjaagt in de meest vreedevolle omstandigheden. Je hebt een heel open en aardig gezicht, maar ineens zag ik in jou een Engelse vliegenier die Duitsland nog heeft gebombardeerd met evenzo afgrijpselijke en misdadige gevolgen als wat ik bij Stalingrad

heb meegemaakt', zo vertelde hij tenslotte in heel coherente zinnen'. Toen begreep ik ineens wat de oorlog wel allemaal niet heeft aangericht. En waar ook mijn vader die nog op de Grebbeberg gelegerd was geweest toen de Duitse horden ons land binnenvielen, meegemaakt moet hebben. Hij heeft daar altijd over gezwegen en de herinneringen aan onder vuur liggen en naar een krijgsgevangenkamp lopend te worden afgevoerd, lijdzaam met zich mee gezeuld. Totdat ik hem kwam vertellen dat ik dienst wilde weigeren. Toen werd hij furieus en verklaarde me pardoes voor volkomen gestoord. Nu begreep ik dat hij dat beschouwde als een daad van het hoogste disrespect. Maar echt, vanuit mijn diepste zelf kon ik niet anders en al helemaal niet als ik zou moeten aannemen dat die herinnering aan dat verongelukte vliegtuig iets met mij persoonlijk van doen heeft. Maar wat dat kan zijn, ik weet het niet. Ik ben er heilig van overtuigd dat er geen voorgaande levens bestaan en dat er alleen een lotsverbonden is van al ons stervelingen met alle levenden voor en na ons. Dat ontleen ik aan het Taoïsme dat vanaf mijn zestiende mijn levensvisie heeft gevormd, ook al heb ik het daar niet bij gelaten. Want ook een Taoïst beschouw ik me niet en de betekenis die deze levensvisie mensen aanreikt beschouw ik als een simulacrum, als een voor de toevallige feiten wegvluchten. Het Taoïsme dekt veel te veel en de voortdurend zich aan elkaar ontwikkelende tegendelen, yin en yang. Maar zelfs bij dag en nacht geldt nog dat het maar een meer of mindere mate van duisternis is.

Maar ook na het vinden van dat graf, bleef me iets onbestemds hinderen dat voor mijn gevoel met die eerder beschreven reeks herinneringen van doen had. Daarom ging ik weer jaren later - ja, ik wordt oud en zeurderig - naar een Nederlandse sjamaan die nog door de wetenschapper en parapsycholoog Tenhaef was bestudeerd en betrokken in zijn studies. Zij bracht me in trance en daarbij ook zich zelf. Na afloop vertelde ze dat ze een groep Engelse oorlogskameraden voor zich had gezien die gezellig oorlogsliederden zingend om mijn lichaam heen darden en met een glas bier in de hand zich vrolijk maakten over mijn verwardheden. Zij kwamen me vertellen dat alles in het hiernamaals heerlijk was en dat geen mens wat te vrezen had, vooral omdat we zo gezellig samen waren zonder nog ergens aan verplicht te zijn. Hoogst wonderbaarlijk!

Feit is, dat sindsdien alle onrust uit mijn geest is verdwenen en ik me waarlijk al hier op aarde voel te zijn thuisgekomen, waar ik ook uithang. Er kan inderdaad nooit iets echt desastreuus misgaan, is nu mijn heilige overtuiging. En die is weer uitermate en door en door Taoïstisch van aard!

Een korte verhalenreeks maakt misschien, tot slot, nog meer duidelijk over het thuiskomen van een letterlijke of een gedroomde reis. In juni '86 vertrok ik ijlings met de trein naar het Centraal Massief in Midden-Frankrijk. Op een klein stationnetje, even voorbij Saint-Afrique werd ik afgehaald met m'n bagage: wat kleren en boeken en m'n gedemonteerde racefiets in een draagzak. We reden over een keige en kronkelige weg naar de plaats van bestemming, een gerestaureerde boerenhoeve op de scheidslijn tussen het Atlantische en het middellandse zeeklimaat. De scheidingsheuvel heette Les Quatre Vents omdat de wind er uit alle richtingen kon komen. Onder aan de heuvel stroomde de liefelijke Tarn rustig richting Albi.

Ik was een jaar tevoren in een verstikkend netwerk verstrikt geraakt. Ik had de euvele hoop gevestigd op een psycholoog die aan een polikliniek van een psychiatrisch ziekenhuis was verbonden. Ik was verward geraakt in een buitensporig rouwproces. De psycholoog bracht de hoop in mij onmiddellijk tot leven. Samen babbelden we over de invloed die de zestiger jaren op ons hadden gehad en mijn ogen begonnen weer te glimmen. Zijn chef, een norse maar gerenommeerde psychiater was niet overtuigd van mijn snelle opmontering. Psychiaters zijn simpele zielen en zwartkijkers. Hij hanteerde een eenvoudig schema om een diagnose vast te stellen. Ik lag in een echtscheiding en had net mijn vader ten grave gedragen. Ik was bij iemand anders ingetrokken ter voorbereiding van de slag om de boedel. Maar in zware rouw verduistert de zon, verkilt de omgeving en vertragen de lichaamssappen. Men twijfelt aan zichzelf en de toekomst. Het gevolg is dat men de confrontatie met de wereld niet meer aan kan, maar zich in gepieker terugtrekt. Ik vertelde de man dit alles in overdrachtelijke bewoordingen. Ik zag mezelf "als m'n vader in stervensnood" en als "een afgedankte tweedehands auto". Zo las ik het twee jaar later letterlijk terug in het intakerapport dat hij had opgesteld toen mijn behandeling inmiddels ontspoord was, een half jaar na die intake. Ik leed dus aan verlies van contact met anderen, aan vluchtgedrag en hallucinaties. Kortom ik was "schizoïde, en egozwak". Ik vroeg hem naar zijn kennis van rouwprocessen, waarover ik inmiddels een volle boekenplank had doorgenomen, zonder veel wijzer te zijn geworden. Hij kende mijn literatuur niet. Hij beuzelde over stofjes waaraan mijn hersenen te kort kwamen. Hij verplichtte me tot het slikken van medicijnen onder dreiging van een opname in de inrichting. Toen ik al bij de eerste tablet in trillingen en convulsies losbarstte, versterkte dat zijn diagnose, die ook psychomotorische stoornissen vereist. Vervolgens dwong hij mij tot het nuttigen van stofjes tegen de lichamelijke bijverschijnselen. Stofjes die aan varkens worden toegediend als ze gillend en dicht opeengestapeld in een beestenwagen op weg gaan naar het slachthuis. Om hen en mensen zoals ik kalm te houden. Zo was ik dan binnen twee weken aan de drugs. Mijn psycholoog, die het genot van mijn levensverhalen was ontnomen, sputterde heftig tegen en werd prompt ontslagen. Maar met de juiste dosering voelde ik me prima en nam ik onmiddellijk het vliegtuig naar Kreta om van een welverdiende vakantie te genieten. Van het daaropvolgende jaar herinner ik me bitter weinig.....

Een jaar en 1461 pillen later bleek ik over een prachtig nieuw huis te beschikken en nog steeds te zijn voorzien van een goede baan. Maar er zeurde iets in mijn kop. Een onheimelijk gevoel dat ik mijn geheugen met een laag chemisch schuim was afgedekt. Inmiddels hingen mijn spieren als slappe koordjes langs mijn botten. Mijn zenuwbanen waren opgerekt tot schrikdraad dat bij elk lichamenlijk contact begon te spetteren. Mijn ogen lagen in hun kassen te trillen en te tolleren. Mijn wangen waren naargeestig gezwollen en mijn huid was met een merkwaardig groen poedertje bedekt dat niet was weg te schuren. Mijn haren hadden inmiddels de wijk genomen via de afvoerbuï van de douchecel. Kortom, ik zat gevangen in een chemisch dwangbuis. Ik probeerde tegen te stribbelen, maar dat veroorzaakte schele hoofdpijn en allerhande tics: krabben op m'n kop, friemelen aan m'n haar, trekken

aan m'n neus en m'n leuter, terwijl m'n tong voortdurend schichtig uit m'n mond schoot. Het vervelende van tics is dat je je er van bewust bent, maar ze niet zijn af te stoppen. Net als met het Tourette-syndroom, moet er maar in berust worden. Ergens had ik het gevoel dat de lichaamsvreemde stoffen al m'n adrenaline terugdrongen tot in m'n grote teen. Die begon aan beide benen hevig te zeuren. Na driekwart jaar kwam de psiech op een lumineus idee, op twee dreigementen tot opname na het enige wat er ooit in zijn bolle hoofd opkwam. (Daar had hij het overigens ook te druk voor. Hij sprak me wekelijks tien minuten en ving daarvoor 78 gulden per keer. Zijn financiële belangen vergat hij niet, wel de mijne.) Als ik nu eens op een contactadvertentie zou reageren, zou ik misschien van mijn problemen verlost kunnen raken. Zo gezegd, zo gedaan. Arme E., ze bemerkte een aantal dagen na onze eerste en enige afspraak bij zichzelf een onbestemd gevoel dat ik kampte met onverwerkte relatieproblemen. Dus zou het tussen ons niets kunnen worden. We hadden elkaar te vroeg ontmoet. Er begon me iets te dagen. Ik besloot de veertienhonderd-tweeënzestigste pil niet tot mij te nemen. Toen zat ik inmiddels in de trein naar Zuid-Frankrijk.

Afkicken van Orap forte, Tremblex, Librium, Mutabon-F, Pimozide, Mogadon, Unacalm, Dalmadorm, Seconal, Seresta, Temesta, Tranxene en Sandomigran, is geen pretje. Uit het Boek 'Medicijnen in Nederland' kon ik het verloop van de diagnose afleiden. Ik had achtereenvolgens zogenaamd geleden aan Schizofrenie, Parkinsonisme, Melancholomanie, Neurasthenie en Migraine. Het ging dus duidelijk steeds beter met me, al had ik zelf niet het gevoel. Integendeel, na een jaar had ik geen gevoel meer over. Maar in Frankrijk werd ik goed opgevangen. De boerderij bleek een bijenkorf vol met alternatieve geneeswijzers. Er huisden een dertigtal gasten die allemaal druk met elkaar doende waren. Nadat ik mijn komst had toegelicht werd ik meteen onder behandeling genomen met homeopathische middelen, de I Tjing, de astrologie, manuele therapie, voetmassage, pendeltjes, droomanalyse, de sinjatuurleer en macro-dynamische diëten. U en ik zullen het niet geloven, maar het werkte allemaal. Ik werd eindelijk weer als een normaal mens behandeld ook al zeurde ik iedereen de oren van het hoofd. Zes weken lang gierden de zenuwen door de onthoudingsverschijnselen - misschien wel vooral van de mij verboden koffie - door al m'n ledematen en ingewanden. Alle beschreven stoornissen accelereerden tot ze niet sneller konden voortrazen. Toen doofden ze uit en werd ik me gewaar waar ik me op de planeet aarde bevond, uit welke hoek de wind waaide en wat me te doen stond. Ik monteerde mijn fiets in elkaar en begon aan een eenzame reis terug, via de Dordogne.

De boerderij werd beheerd door een Hollandse stichting, die was opgezet naar het idee van een voormalig psycholoog. Deze man was er over de jaren van doordrongen geraakt dat psychologen alleen maar lucht verkochten en zich aan de verhalen van hun patiënten verlustigen. Mensen in nood kunnen het beste zelf hun weg vinden als hen daarvoor de mogelijkheden maar geboden worden, zo meende hij. Zo was het idee ontstaan van een boerderij in Zuid-Frankrijk die door de bezoekers zelf herbouwd zou worden. Maar geen enkele bezoeker was hiertoe verplicht. De boerderij stond voor iedereen open en diende als een retraite centrum. Er werd geen enkele overtuiging gepredikt. Toch

heerste er die zomer een sacrale sfeer.
Zo'n op de natuur betrokken gebouw is alleen al in staat zoiets op te roepen.

Maar dat sacrale was me een paar jaar daarvoor al geopenbaard. Nogal plotseling was ik op mezelf komen te staan, maar niet zonder mentale kleerscheuren. Op mezelf, maar niet alleen, want goede vrienden vingen me op en vermaakten me. Op een zomerse avond rookten we samen een joint Hollandse skunk. Ik ben er van nature nogal gevoelig voor, maar skunk was toen al behoorlijk stevig. Ik raakte in trance en droomde weg in een lucide toestand. Ineens bevond ik me in een labyrint, wat natuurlijk mentaal ook al het geval was. Ik verbeeldde me in het landschap van Bryce Canyon in Nevada te zijn verdwaald, waar ik geen uitweg zag. Tot ik bij een verhoogd platvorm aankwam. Daarop stond een naakte van voet tot kruin helgroen gekleurde jonge vrouw. Eigenlijk was het meer een androgyn wezen zonder geslachtskenmerken met een vrouwelijk figuur. Ze hield een pijl en boog in de aanslag. Ik vroeg haar naar de uitweg. Toen schoot ze ineens een pijl in de richting van de einder. 'Kijk', riep ze: 'Daar is de oranje ondergaande zon. Zoals ik heb gedaan moet je je daar op richten en je zult de uitweg vinden'. Griekse mythologie heb ik op school niet gehad. Maar toen ik later dit verhaal aan een vriend vertelde die een gymnasiast was geweest die nog Oudgrieks aan de hand van de nodige Griekse mythes had geleerd, vertelde deze me, dat de in mijn droom verschenen figuur alle kenmerken van Artemis, de Griekse godin van de jacht, vertoonde. 'Hoe is het mogelijk' repliceerde ik, 'dus dit soort archetypes kunnen in je droom verschijnen!' Jung veronderstelde altijd al zoiets! Wat dit wil impliceren weet ik niet zo gauw, maar ik besloot dat deze ervaring van een transcendentale orde was, waarin mijn geest me wilde openbaren dat ik na veel omzwervingen een stralende uitweg zou vinden als ik maar geduldig door zou trekken. En dat heb ik me aan gehouden!

Vier jaar later had ik me aangemeld voor een avontuurlijke vakantie op een omgebouwd sampan, een soort jonk, dat vanuit de havenstad Kota Baru naar Singapore zou zeilen. Het was een 17 meter lange tweemaster met hulpmotor geworden. De bemanning bestond op een gegeven moment uit tien personen. Allereerst een jonge Hollandse kapitein met een scholing op de zeevaartschool in Vlissingen. Hij had de jonk die, eerder was vergaan, opgekocht om die tot een cruiseschip te laten ombouwen door de plaatselijke inlandse timmerlui. De rest bestond uit twee alleenstaande dames van middelbare leeftijd, een broer en zus met haar vriend en een vriendin van jonge leeftijd. Op een eiland voor de kust in de Zuid-Chinese zee hadden we ook twee zussen van rond de dertig uit Chili opgedaan, waarvan er eentje stewardess was bij Swiss-Air. Twee hele ondernemende en goedgetrainde types. Ze gingen mee om met ons in zee te gaan zwemmen en snorkelen en aan land in de guesthouses te gaan hartenjagen. We waanden ons op de eilanden van Robinson Crusoe. Er waren nota bene nog wilden ook, waarvan werd gezegd dat ze schepen met bootvluchtelingen uit Vietnam overvielen en de inzittenden verorberden. Ze zagen eruit als Molukkers, maar waren nog duidelijk nog veel minder beschaafd. Maar ze onthaalden ons met een complete rituele show van deinende lichamen.

Een week voordat ik naar Maleisië was vertrokken was ik in een onrustige

nacht weer eens in een soort trance geraakt. Nu waande ik me onder water in een groenig doorschijnende en heel bedaarde zee. Die lucide droom bezorgde me een heel onbestemd gevoel, maar ook een gevoel van berusting. Had ik gedroomd over mijn levenseinde?

We deden de eilanden aan voor de kust van Maleisië. Dat was bedoeld om de boot uit te testen. Voor elk eiland gingen we voor anker om er met flippers naartoe te zwemmen. Dan sliepen we op het stand, alvorens er een potje te koken op een aangelegd houtvuurtje. Het eerste wat me opviel en onrust bezorgde was dat er geen radio aan boord was. Wat als we in de problemen zouden komen? Mobieltjes bestonden nog niet!

Al meteen na het bezoek aan het tweede eiland ging er iets dramatisch mis. Achter het schip bungelde en dobberde een dinghy, een reddingsbootje dat ook voor het aanlanden werd ingezet. Het was met een enkele touwlijn aan een 'kikker' vastgeknoopt. Dat touw was gelukkig van plastic, zoals weldra zou blijken.

Ineens knapte de kikker van de boord van het schuitje. En dat dreef nu snel van ons weg. We hadden het zeker voor het aanlanden dringend nodig, dus was het geraden het snel weer binnen te slepen.

Het schip moest gekeerd en vervolgens langszij de dinghy worden gevaren om er naast tot stilstand te komen. Iemand moest dan overspringen met een rol touw dat al aan de kikker op het schip was vastgemaakt. Het andere eind was dan aan een andere kikker op het schuitje vast te knopen! Ik bood me onmiddellijk aan dat klusje te klaren. Ik had me de voorgaande weken - ook op het open en op palen gebouwde guesthouse op de kampong waar de boot was verbouwd en vanwaar we waren vertrokken - ten minste mijn armen flink getraind met push-ups. Ik voelde me sterk en capabel.

Het schip kwam veel te snel langszij, maar toch waagde ik de sprong en iemand gooide me de lang opgerolde achterna. Ik stapte op het waggelende bootje en met m'n linkerbeen pardoes in het gat in het midden van het keurig opgerolde touw dat al bezig was af te wikkelen. Ik pakte dat touw beet om me achter het schip aan te laten trekken de zee in en mijn been uit de valstrik te bevrijden. Een snelle en rake gedachte. Maar wel goed mis. Ineens lag ik versuft in het zeewater en voelde een stevige ruk. Ik werd met het schip mee onder water getrokken! Ik keek onder water om me heen en probeerde mijn penibele situatie in ogenschouw te nemen. Ineens realiseerde ik me dat dit de situatie was waarvan ik gedroomd had. En ook dat dit wel eens fataal zou kunnen zijn. Maar ik bleef heel bedoord. Ik probeerde eerst boven water te komen en help te roepen. Geen schijn van kans. Toen draaide ik me en spande mijn rug. Zo ontdekte ik dat ik een luchtbel kon trekken door de snelheid van het sleuren door de zee. Ik keek naar mijn linkerbeen en zag dat het touw waaraan ik vastzat in een dubbele knoop zat met een stuk touw dat aan mijn been meesleurde. Ik trok me met een hand aan het op spanning staande touw om met de andere de knoop te ontwarren. Ik moest het hel vrije eind door de knoop halen en dat vereiste een enorme inspanning. Maar het lukte wonderwel. Toen bleek dat er nog een tweede knoop was. Weer draaide ik me om weer een luchtbel te trekken en wat lucht te happen. Vervolgens herhaalde ik de operatie, opnieuw met succes. Dat alles gebeurde onder water en duurde een behoorlijke poos. Maar ineens was ik weer vrij en ook meteen aan het

wateroppervlak, wuivend naar de snel wegvarende Schip.

Het schip voer een paar honderd meter hard door en draaide toen snel om naar me terug te komen. Zo werd ik uit zee gevist. Misschien wel net op tijd. Het touw had mijn been open geschuurd en ik bloedde behoorlijk. Als het langer geduurd had zouden er ongetwijfeld bloeddorstige haaien op me zijn afgekomen.

Weer aan boord trof ik een verbijsterde meute. Ik begroette iedereen met de opmerking: 'Dat leek wel op de laatste Bondfilm, nietwaar'. Ze konden er de grap niet van inzien. Pas toen begon ik me af te vragen hoe dit had kunnen gebeuren. Ik wilde me verontschuldigen al denkend dat ik een stomme blunder had begaan. Maar de kapitein vertelde dat er van zoiets geen sprake was. Hij bekende dat hij de motor niet direct bij het langsijz varen in de stand 'volle vaart achteruit' had weten te krijgen om zo op het juiste moment tot stilstand te kunnen komen. In plaats daarvan schoot het schip ineens volle vaart vooruit. Ook bleek de bijl niet klaar te liggen waarmee de lijn snel had kunnen worden gekapt. Misschien maar goed ook, want dan was ik vrijwel meteen met lijn en al naar de diepte verdwenen al had het dan mijn ontknoping vergemakkelijkt.

We voeren snel terug naar de kampong. Daar aangekomen sprongen er een reeks gebreeuwde naden van de scheepsplanken in de romp en in het zicht van de haven zonken we. Gelukkig wel op een zandbank die we net op tijd wisten te bereiken. Ook de test was dus mislukt: het schip bleek slecht opgekalefaterd en absoluut niet zeewaardig. Terug in Kota Baru werd ik op een brits in het guesthouse gelegd waar ik begon te ijlen. De kapitein vermoedde dat ik een shock had opgelopen. Al de volgende dag en na een wilde nacht van koortsige dromen begon ik mijn krachten weer te trainen. Nu pas realiseerde ik me dat ik onder water beslist over extra, wel haast bovennatuurlijke, krachten moet hebben beschikt! In de kampong ging het verhaal van de wonderbaarlijke zelfredzaamheid als en lopend vuurtje. Een van de inlandse jongens die als gestoord te boek stond verzocht me via de inlandse gids hem niet aan te kijken. Mijn lichtblauwe ogen waren volgens hem de ogen van een magiër met onheilspellende vermogens. Alleen al het feit dat mijn wonden binnen een paar dagen heelden was een teken aan de wand.

Maar ik merkte vreemd genoeg dat er trillingen in mijn lijf boven kwamen die me aan dat eerdere medicijnmisbruik deden denken. Terug in Nederland ging ik naar mijn huisarts en vertelde mijn verhaal. Hij verwees me ogenblikkelijk door naar de psychiater, in de waan dat ik met een ernstige psychische terugval kampte. Hij schreef me kalmerende middelen voor die ik een enkele keer slikte om prompt in katzwijn te vallen.

Ik nam een andere huisarts en die schakelde een manueel therapeut in. Die redde me. Mijn heiligenbeen en heup stonden een beetje uit de kom en een aantal wervels waren ook verkeerd geschoten. Hij wist die met de nodige noodgrepen weer op z'n plek te krijgen en verordonneerde me meteen weer te gaan sporten. 'Als je maar geen halve marathons gaat lopen, want dan loop je alles weer snel uit balans' was zijn dringend advies, 'en geen drank en sigaretten voor tenminste

vijf jaar'. Zo lang zou het duren eer ik weer helemaal op orde was. Maar dat kwam allemaal omdat het zeven maanden geduurd had voordat ik naar hem was doorverwezen!

Ik heb me strikt aan die richtlijnen gehouden. De hele gebeurtenis sterkte me enorm en gaf me na verloop van tijd een gevoel volledig vernieuwd en gestaald te zijn. Het gaf me de opkikker die ik nodig had. Maar door mijn onmiskenbare mankementen was ik genoodzaakt me er tevreden mee te stellen als een ongelovige monnik m'n levensweg te vervolgen. Op enige compassie en bijstand hoefde ik verder niet te rekenen. Net weer thuisgekomen verloor ik mijn werk door een arbeidsongeschiktheidsverklaring. Daarmee kwam huis en haard in gevaar. Maar welgemoed besloot ik naar het net bevrijde Rusland te vertrekken en daar mijn diensten aan te bieden. Daar was ik met een verleden niet langer belast en lag de toekomst open! Althans dat meende ik toen nog.

Maar daar in een grauwe buitenwijk van Petersburg, kwamen nog vreemdere herinneringen me bezoeken. Af en aan ging ik daar naartoe omdat ik steeds maar een visum voor maximaal 3 maanden kreeg. Op een keer brak er na thuiskomst een onsteking door in de wortel van een tand. Die moest er onmiddellijk uit, maar de tandarst was onvindbaar omdat hij overspannen was geraakt vanwege een echtscheiding. Dat werd me verteld door de tandarts die voor hem waarnam en hem goed kende. Door het tijdverlies was de onsteking de onderkaak binnengedrongen en ik moest onder het mes bij een kaakchirurg de dag voor ik weer naar Peterburg vertrok. Het ging allemaal net goed. Ik reisde met een gezwollen kaak met de bus naar Stockholm. Vervolgens met de boot naar Turku en met de trein via Helsinki naar Petersburg. Die lange reis door de nacht werd me te veel. Ook al zag ik vanuit de wagon ineens een roedel wolven met de trein meereren langs het talud. Dat was een prachtig gezicht en maakte op zich de linke beslissing om toch te gaan behoorlijk goed. Of was het een koortshallucinatie? Angekomen in mijn appartementje brak er enorme vermoeidheid door en de eerste ochtend stond ik op met dikke zwarte wallen onder mijn ogen. Ik moest in alle eenzaamheid en onder niet zulke gunstige omstandigheden maar weer zien aan te sterken. En toen kwamen de herinneringen in vage dromen en hersenschimmen weer naar boven van wat ooit in het midden van de jaren zeventig mijn geest nogal in verwarring had gebracht en ik toen nooit had kunnen plaatsen. Ik ging in Petersburg in de namiddag steeds op bed liggen en dan gebeurde hetzelfde wat er in de late jaren zeventig ook voortdurend met me gebeurde als ik na hard werken een laat middagdutje deed.

Ineens werd ik dan wakker, maar kon ik me niet bewegen. Als ik me dan concentreerde op mijn ledematen stegen ze als een melkachtig doorzichtig fantoomlichaam langzaam op naar boven. Hetzelfde gebeurde met mijn hoofd en torso als ik dat wilde oprichten. Zo kon ik om me heen gaan kijken om gewoon de ruimte te bekijken waarin ik aanwezig was, maar blijkbaar bezig van mijn lichaam te verlaten. Dit heet een 'Out-of-Body-Experience' en in de zeventiger jaren was ik hier heel regelmatig door geplaagd. Maar had ik geleerd er mee om te gaan. De ervaring wekte allereerst een enorme onrust op ook al lijkt er niets aan de hand. Het voelde bepaald niet aan als prettig en enerverend. Maar toch was ik er over gaan zezen en mee gaan experimenteren. Het

meest had ik aan de essays van Frederik van Eeden over deze ervaringen opgedaan uit eigen ervaring. Hij was ook onheilspellende entiteiten gaan waar nemen en dat overkwam mij ook tot groot afgrijzen. Want ze gingen voor me hangen als een soort uitvergote insecten die me misschien zouden kunnen steken. Maar steeds gebeurde er niets en ontdekte ik de truuk om aan ze te ontsnappen. Ik sloot dan gewoon mijn fantoomogen en ging weer slapen. En dan werd ik voor m'n gevoel na korte tijd helemaal normaal en weer verkwikt wakker met een wild kloppend hart! Op een keer overkwam me dit in de nacht tijdens een voettocht door de Franse Pyreneeën. We waren met z'n tweeën op weg naar de top van de Vignemale en aangekomen bij de laatste refuge om daar de nacht in ons tentje door te brengen. De volgende dag zouden we onze voettocht vervolgen naar de Cirque de Gavarnie met de Monte perdido als hoogste punt om dan naar Lourdes terug te keren. In die nacht kwam ik weer in zo'n staat van uiiyreding en ik besloot te gaan experimenteren. Ik begon mijn vriendin, die in diepe rust naast me lag in haar rechteroor haar naam te fluisteren. Maar ze hoorde niets. Toen trok ik voorzichtig aan haar neus, maar ze scheen niets te voelen. Hierna besloot ik me op te richten en stak mijn spookachtige arm door het tentzeil en glipte zo naar buiten. De zon was inmiddels bezig op te stijgen vanachter de bergwand en het was een prachtige heldere ochtend daar in de glinsterende vaalwit smeltende sneeuw onder aan de gletscher die toen nog bestond. Ineens kreeg ik toen nog in uitgetreden staat de gewaarwording van een lange reis te zijn thuisgekomen in een aards paradijs. Het was toen nog steeds de mooiste tijd van mijn leven en dat gevoel heeft me eigenlijk ondanks alle bizarre wederwarigheden, nooit verlaten.¹

Thuiskomen van een lange reis is de ultieme ontsnapping aan een gedroomde realiteit! Het zet je ontdaan van alle ballast weer met beide benen op de thuisgrond die je ineens veel neutraler waarneemt.

April 1993 - september 2015
Johan Meijer

¹ Wat er mogelijk is tijdens een OBE is haast niet te bevatten en heeft veel met reizen door het continuüm van Ruimte en Tijd te maken en met de betrekkelijkheid van het ub get hier en nu aanwezig zijn. Maar bij onderzoek van de hersenen is in een Zwitsers laboratorium aangetoond dat zo'n ervaring bij iedereen eenvoudig is op te wekken door het bij vol bewustzijn en met een open schedel aanraken van een nepaalde zenuwknop ergens in de hersenen. Ogenblikkelijk vertelt de onderzochte patiënt dan dat hij zichzelf ineens ziet vanaf het plafond en de doktoren bezig ziet met zijn of haar lichaam. Het construeren van het de brandhaard van het visuele perspectief blijkt een heel specifieke hersenfunctie die blijkbaar ook te manipuleren valt. Verdere testen wezen uit dat de onderzochte persoon niet werkelijk het brandpunt naar andere ruimtes kan verplaatsen en daar de werkelijkheid objectief warnemen. Steeds bleek dat een inbeelding gebaseerd op wat men al over die ruimtes wist. Helderziendheid op deze manier is nooit aangetoond.